

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania A. T.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie

o wysokość emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 16 kwietnia 2025 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z dnia 9 marca 2023 r., sygn. akt III AUa 419/22,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania oraz
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 sierpnia 2017 r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie (dalej organ

emerytalny) na podstawie art. 15c w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 1121 ze zm., dalej ustawa zaopatrzeniowa) ponownie ustalił, poczynwszy od dnia 1 października 2017 r., wysokość emerytury ubezpieczonego A. T. na kwotę 2.069,20 zł przy przyjęciu, że podstawą wymiaru emerytury jest kwota 5.271,18 zł.

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2022 r. zmienił zaskarżoną przez ubezpieczonego decyzję organu emerytalnego w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do ustalenia wysokości emerytury z pominięciem art. 15c ustawy zaopatrzeniowej, poczynając od dnia 1 października 2017 r. oraz zasądził od organu emerytalnego na rzecz ubezpieczonego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony, ur. w dniu 29 marca 1963 r., ma wykształcenie średnie techniczne. Ukończył Technikum Mechaniczno-Energetyczne w Szczecinie, zdobył zawód elektryka, w którym to zawodzie podjął pracę w Zarządzie Portu S.. Był członkiem Z.. W okresie od dnia 25 kwietnia 1984 r. do dnia 11 kwietnia 1986 r. pełnił zasadniczą służbę wojskową w jednostkach Marynarki Wojennej (był radiotelegrafistą), a następnie podjął pracę w Zakładach Włókienniczych C. jako elektryk. Pismem z dnia 3 kwietnia 1987 r. ubezpieczony wystąpił o przyjęcie go do służby w SB, do której został przyjęty na funkcjonariusza z dniem 16 sierpnia 1987 r. W okresie służby przygotowawczej pracował na stanowisku referenta Wydziału Radio - kontrwywiadu (RKW) MSW SB WUSW w S.. W ramach tego Wydziału wydzielona została sekcja „P” SB, której celem było prowadzenie radionamierzania dla ustalonych stacji nasłuchu radiowego w ramach współdziałania służb RKW organów bezpieczeństwa europejskich państw socjalistycznych. Po 2,5-miesięcznym przeszkoleniu ubezpieczony pracował na samodzielnym stanowisku operatora punktu radiowo-namiarowego w W., zajmując się ochroną radiowywiadowczą terytorium kraju (namierzanie stacji obcych

wywiadów). Otrzymywał informacje o tym, jaką częstotliwością ma się zajmować i pracował nad wychwyceniem sygnału nadawania na tej częstotliwości, co w koordynacji z odczytami z innych stacji pozwalało znaleźć miejsce nadawania. W tym charakterze służył do 1990 r. Z powierzonej pracy wywiązywał się prawidłowo i zdaniem przełożonych robił postępy, sukcesywnie uczestniczył w szkoleniach zawodowych. W czasie służby w formacjach SB ubezpieczony nie brał udziału w zwalczaniu opozycji, związków zawodowych, nie miał kontaktu ze sprawami przeciwko duchowieństwu, nie podejmował czynności, które naruszałyby godność, wolność czy inne prawa człowieka. Od dnia 1 sierpnia 1990 r. do dnia 28 czerwca 2002 r. pełnił służbę w Urzędzie Ochrony Państwa (UOP), a od dnia 29 czerwca 2002 r. do dnia 31 maja 2015 r. w Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW). Ubezpieczony awansował na wyższe stopnie służbowe, nie otrzymał kar dyscyplinarnych, był wielokrotnie nagradzany.

Decyzją z dnia 9 czerwca 2015 r. ustalono ubezpieczonemu prawo do emerytury policyjnej od dnia 1 czerwca 2015 r. w kwocie 3.781,94 zł, a wypłata świadczenia została zawieszona z uwagi na pobieranie przez ubezpieczonego świadczenia pieniężnego przysługującego po zwolnieniu ze służby. Wysokość emerytury do wypłaty po waloryzacji od dnia 1 marca 2017 r. wyniosła 3.953,39 zł. Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddziałowe Archiwum IPN w Warszawie (IPN) w informacji z dnia 16 maja 2017 r. o przebiegu służby wskazał, że ubezpieczony w okresie od dnia 16 sierpnia 1987 r. do dnia 31 lipca 1990 r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej. Zaskarżoną w tej sprawie decyzją z dnia 9 sierpnia 2017 r. organ emerytalny, ponownie ustalił wysokość należnej ubezpieczonemu emerytury, stwierdzając, że od dnia 1 października 2017 r. miesięczna wysokość świadczenia wynosi 2.069,02 zł. Do ustalenia wysokości emerytury przyjęto wysługę emerytalną za okresy służby: od dnia 25 kwietnia 1984 r. do dnia 11 kwietnia 1986 r., tj. zasadniczej służby wojskowej, od dnia 1 sierpnia 1990 r. do dnia 28 czerwca 2002 r. w UOP oraz od dnia 29 czerwca 2002 r. do dnia 31 maja 2015 r. w ABW, a także okresy zatrudnienia przed służbą od dnia 20 września 1982 r. do dnia 24 kwietnia 1984 r. i od dnia 6 maja 1986 r. do dnia 31 lipca 1987 r.

Okres służby od dnia 16 sierpnia 1987 r. do dnia 31 lipca 1990 r. jako wymieniony w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej został przeliczony po 0,0%. Emerytura wyniosła 75% podstawy wymiaru. Decyzją z dnia 1 grudnia 2020 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA) po uchyleniu przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 17 czerwca 2020 r. decyzji MSWiA z dnia 24 września 2019 r. utrzymującej w mocy decyzję tego organu z dnia 13 maja 2019 r. o odmowie wyłączenia stosowania wobec ubezpieczonego art. 15c, art. 22a i art. 24 ustawy zaopatrzeniowej utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję. Wyrokiem z dnia 19 maja 2021 r., II SA/Wa 165/21, Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie po rozpoznaniu skargi ubezpieczonego na decyzję MSWiA z dnia 1 grudnia 2020 r. uchylił zaskarżoną decyzję. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji złożył od tego wyroku skargę kasacyjną.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione, bowiem służba ubezpieczonego w spornym okresie od dnia 16 sierpnia 1987 r. do dnia 31 lipca 1990 r. na stanowisku referenta Wydziału RKW SB WUSW w S. nie dawała podstaw do objęcia jej regulacją art. 15c ustawy zaopatrzeniowej. Zdaniem Sądu Okręgowego brak jest jakiegokolwiek dowodu, aby w tym okresie ubezpieczony zwalczał opozycję demokratyczną, związki zawodowe, stowarzyszenia, kościoły i związki wyznaniowe, łamał prawo do wolności słowa i zgromadzeń, gwałcił prawo do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli (a tak się definiuje działalność na rzecz totalitarnego państwa). Ubezpieczony podkreślał, że nie wykonywał żadnych działań operacyjnych, nie podejmował działań mogących kogokolwiek narazić na naruszenie jego dóbr osobistych, wolności i praw. Przez cały sporny okres pełnił służbę na stanowisku operatora punktu radiowo-namiarowego, zajmował się ochroną radiowywiadowczą (namierzanie stacji obcych wywiadów). Innych czynności w czasie tej służby nie wykonywał. A zatem jego praca nie była bezpośrednio ukierunkowana na realizowanie typowych dla państwa totalitarnego zadań. Wprawdzie była pracą na rzecz państwa, które jeszcze nie było demokratyczne (choć przemiany ustrojowe zaczęły się już realizować), jednak rozkładała się na obszary bezpieczeństwa państwa, które są akceptowane i istotne w każdym jego modelu (ochrona kontrwywiadowcza).

Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 25 lipca 2023 r. zmienił zaskarżony przez organ emerytalny wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że oddalił odwołanie i zasądził od ubezpieczonego na rzecz organu emerytalnego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny nie zgodził się ze stanowiskiem Sądu pierwszej instancji, jakoby w spornym okresie ubezpieczony nie pełnił służby na rzecz totalitarnego państwa, a jego działania nie były wymierzone w prawa człowieka, opozycję demokratyczną czy inne podmioty i wartości podlegające prześladowaniu w okresie rządów komunistycznych w Polsce. Uzupełniając materiał dowodowy Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że ubezpieczony w dniu 3 kwietnia 1987 r. złożył podanie o przyjęcie go do pracy w WUSW w charakterze radiotelegrafisty. W ankiecie kwalifikacyjnej zaznaczył, że został polecony przez przełożonego z wojska, a chęć podjęcia pracy radiotelegrafisty motywował zainteresowaniem w tym kierunku oraz dobrymi osiągnięciami w tej dziedzinie podczas odbywania służby wojskowej. Z dniem 16 sierpnia 1987 r., po przeprowadzonej kontroli specjalnej, został przyjęty do SB i mianowany funkcjonariuszem w okresie służby przygotowawczej na stanowisko referenta techniki operacyjnej Wydziału RKW SB WUSW w S.. W dniu 17 sierpnia 1987 r. podpisał dokument, zatytułowany „zobowiązanie o zachowaniu tajemnicy państwowej i służbowej”, w którym zobowiązał się utrzymać w tajemnicy wiadomości uzyskane w czasie pracy (służby) w resorcie spraw wewnętrznych stanowiące tajemnicę państwową lub służbową, chyba że na ich ujawnienie uzyska zezwolenie właściwego przełożonego. W dniach od 29 lutego do 30 marca 1988 r. ubezpieczony odbył przeszkolenie na kurs „0” dla nowoprzyjętych funkcjonariuszy SB. W sporządzonej wówczas opinii stwierdzono, że „w czasie trzymiesięcznego wstępnego przeszkolenia specjalistycznego przeprowadzonego bezpośrednio po przyjęciu do służby w Wydziale RKW wykazał dużo chęci podniesienia swych kwalifikacji zawodowych na wyższy poziom. Materiał przeznaczony do nauczania przyswoił w stopniu zadowalającym. Powierzone obowiązki służbowe stara się wykonywać jak najlepiej. W pracy na co dzień uzyskuje dobre rezultaty. Jest funkcjonariuszem zdyscyplinowanym. Jako członek Z. wyraża chęci wstąpienia w szeregi P. w okresie późniejszym”. Z opinii służbowej z dnia 29 maja 1989 r. wynika, że ubezpieczony starał się wykonywać jak najlepiej powierzone mu obowiązki

służbowe i czynił systematyczne postępy, uczestniczył czynnie w szkoleniu polityczno-zawodowym. Z dniem 31 lipca 1990 r. został zwolniony ze służby w SB.

Ponadto Sąd Apelacyjny ustalił, że zgodnie z zarządzeniem nr 0072/88 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 lipca 1968 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Samodzielnego Wydziału RKW Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Wydział ten odpowiedzialny był za organizację i realizację wszelkich prac operacyjno-technicznych z zakresu radiokontrwywiadu, wynikających „z materiałów operacyjnych, uzyskanych na podstawie analizy danych z prowadzonego nasłuchu radiowego, z potrzeb jednostek operacyjnych resortu spraw wewnętrznych, z umów międzynarodowych o współpracy służb RKW organów bezpieczeństwa europejskich państw socjalistycznych.” Do zakresu działania Wydziału należało m.in.: organizacja nasłuchu i pelengacji w zakresie UKF (ultrakrótkich fal) okresowo w rejonach gdzie może być wykorzystana łączność UKF do celów wywiadowczych i na zlecenie jednostek operacyjnych, organizacja wykrywania źródeł zakłóceń w zakresie UKF na zlecenie jednostek resortu spraw wewnętrznych, korzystających ze środków łączności radiowej na falach ultrakrótkich do celów operacyjnych, udzielanie pomocy jednostkom operacyjnym resortu spraw wewnętrznych w realizacji prowadzonych przez nie spraw, jeśli określone osoby są podejrzane o wykorzystywanie środków łączności radiowej do działalności przestępczej, realizacja Uchwały Rady Ministrów Nr 386/59 z dnia 18.IX.1959 r. w zakresie prowadzenia ewidencji danych radiowych wszystkich radiostacji krajowych, bez względu na ich przynależność i charakter pracy; współpraca z Departamentem III MSW i Gabinetem Ministra w sprawach związanych z prowadzeniem kontroli operacyjnej w zakresie ruchu amatorskiego, zgodnie z Zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych Nr 017/62 z dnia 1.02.62, współpraca z Aparatem Koordynacji służb RKW organów bezpieczeństwa europejskich państw socjalistycznych. Szczegółowy zakres działania Samodzielnej Stacji „P” WUSW w S. z dnia 23 czerwca 1986 r. wskazuje, że do zadań stacji w szczególności należało m. in: 1) prowadzenie całodobowego, stacjonarnego radionamierzania w zakresie fal krótkich radiostacji agenturalnych, podejrzanych nieznanych transmisji radiowych ujawnionych przez nasłuch radiowy zgodnie z podanymi poleceniami przez krajowe i współdziałające stacje nasłuchu radiowego, 2) przekazywanie kanałami łączności operacyjnej do Biura RKW MSW danych namiaru radiowego, 3) prowadzenie

ewidencji danych uzyskiwanych z prowadzenia nasłuchu radiowego. Zgodnie z tym dokumentem, do zadań referenta techniki operacyjnej należało: a) prowadzenie namiarów radiowych według otrzymywanych poleceń z krajowych stanowisk nasłuchu radiowego, b) prowadzenie namiarów radiowych według otrzymywanych poleceń ze współpracujących służb RKW włączonych do odpowiedniej ogniobazy, c) utrzymywanie stałej łączności operacyjnej z dyspozytorem Biura RKW MSW w W. i przekazywanie szyfrowanych danych radionamiarowych. Sąd Apelacyjny przypomniał, że Biuro RKW MSW, utworzono w dniu 1 marca 1965 r. jako Samodzielny Wydział RKW w składzie: Sekcja I — analiza i opracowania materiałów z nasłuchu radiowego i radiopelengacji; Sekcja II - operacyjno-radionamiarowa; Sekcja III - techniki operacyjnej; Centralna Stacja N (nasłuchowa). Od powstania do końca lat 60 XX w. Wydział RKW podlegał Departamentowi II Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL (kontrwywiad) oraz gen. R. M., dyrektorowi generalnemu MSW PRL ds. SB MSW. W latach 80 XX w. komórka organizacyjna zajmująca się radiokontrwywiadem na rzecz MSW podlegała Służbie Wywiadu i Kontrwywiadu MSW i gen. dyw. W. P.. Samodzielny Wydział RKW został przekształcony w Biuro RKW w dniu 15 kwietnia 1973 r. i należał do struktur SB. Do Wydziału należał również Aparat Koordynacji Organów Radiokontrwywiadu krajów Układu Warszawskiego (poza Rumunią), który w lipcu 1974 został przeniesiony do Czechosłowacji. Biuro RKW zostało rozbudowane o dwie sekcje i mieściło się w M.. Jednostki terenowe RKW znajdowały się w G. (stacja N przeniesiona w 1958 z Wrocławia, a w sierpniu 1968 rozbudowana do etatu Wydziału RKW przy KW MO) oraz S. (stacja P - pelengacyjna). Biuro RKW było odpowiedzialne za namierzanie wrogich sygnałów, w tym należących do Radia Solidarność (od 1982).

Sąd Apelacyjny mając na uwadze powyższe, stwierdził, że nie można przyjąć, iż ubezpieczony nie uczestniczył w działalności skierowanej przeciwko opozycji i wszelkim przejawom wolnościowym w totalitarnym reżimie komunistycznym. Jakkolwiek jednozdaniowa notatka IPN stwierdzająca, że dana osoba była w konkretnym czasie funkcjonariuszem totalitarnego państwa bez wskazania choćby charakteru działalności służby, który decyduje o takiej ocenie, istotnie utrudnia dokonywanie rzetelnych ustaleń faktycznych w sprawach z odwołań byłych funkcjonariuszy komunistycznych służb mundurowych od decyzji organu

emerytalnego, to już same akta osobowe ubezpieczonego w powiązaniu z zakresem działania jednostki, w której pełnił on służbę w spornym okresie, dawały podstawy do poczynienia wystarczających ustaleń z których wynika zgoła odmienny charakter zaangażowania ubezpieczonego w realizację interesów władzy komunistycznej niż ten, jaki sam przedstawia, abstrahując nawet od forsowanej w odwołaniu błędnej oceny, że początek 1987 r. (podanie o przyjęcie do służby) był to schyłek reżimu.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w świetle zebranego materiału dowodowego nie można zatem uznać, że ubezpieczony osobiście nie przyczynił się w żaden sposób do naruszania praw człowieka, zważywszy, że działania organów bezpieczeństwa państwa miały charakter systemowy, czyny poszczególnych funkcjonariuszy z pozoru jedynie nieszkodliwe i nieistotne tworzyły opresyjny system, w którym dopuszczano się też czynów zbrodniczych. Z tych powodów ustalanie indywidualnej odpowiedzialności poszczególnych funkcjonariuszy jest zarówno bardzo utrudnione, jak i niecelowe, gdyż dopiero suma poszczególnych działań funkcjonariuszy tworzyła system uznany powszechnie za bezprawny. Ubezpieczony zajmował się namierzaniem radiostacji nie tylko szpiegowskich, ale również tych (określonych w cytowanych regulacjach prawnych jako „inne”), które służyły ówczesnej opozycji i osobom przeciwstawiającym się ówczesnemu reżimowi, co jasno wynika z cytowanych regulacji i zakresu obowiązków ubezpieczonego. Samo zgłoszenie gotowości do służby w tym aparacie, często motywowane uzyskaniem korzyści materialnych, musiało się wiązać ze świadomością uczestniczenia w jego represyjnej działalności, a zarazem wspierania dalszego funkcjonowania reżimu totalitarnego.

Co też istotne, ustalanie indywidualnych przewinień na podstawie dokumentów znajdujących się w archiwum IPN jest wysoce utrudnione, ze względu chociażby na fakt, że dokumenty organów bezpieczeństwa państwa (zwłaszcza na przełomie lat 1989-1990) były niszczone na masową skalę, a nie wszystkie działania znalazły odzwierciedlenie w dokumentach osobowych. Nie uszło uwadze Sądu Apelacyjnego, że w dniach od dnia 29 lutego do dnia 30 marca 1988 r. ubezpieczony odbył przeszkolenie na kurs „0” dla nowoprzyjętych funkcjonariuszy SB – było to szkolenie operacyjno-polityczne („0” oznaczało „operacyjny”, a nie zero), na którym poruszano kwestie związane z: „1. organizacją resortu, kompetencjami i zainteresowaniami operacyjnymi poszczególnych jego pionów; 2. metodami,

środkami i formami pracy operacyjnej; 3. problematyką prawną - odnoszącą się zarówno do działań prowadzonych przez SB, jak i praw i obowiązków samych funkcjonariuszy”. Już samo przeszkolenie nowoprzyjętego funkcjonariusza SB z zakresu pracy operacyjnej dowodzi, że jeśli przed przyjęciem do służby jeszcze nie miał on świadomości co do specyfiki i charakteru pracy w SB, to po odbyciu szkolenia „0” bezspornie tę świadomość nabywał. Sąd Apelacyjny podniósł, że nie każdego, kogo aktywność zawodowa przypadała na lata PRL, można uznać za działającego na rzecz totalitarnego państwa. Niemniej jednak ubezpieczony zamiast uczestniczyć w totalitarnym reżimie mógł, jak wielu współobywateli, podjąć walkę o jego szybsze obalenie, co niewątpliwie przyspieszyłoby demokratyczne przemiany, których pozytywne skutki są obecnie odczuwalne dla ogółu obywateli.

Ponadto, znowelizowane przepisy ustawy zaopatrzeniowej nie pozbawiają byłych funkcjonariuszy prawa do świadczeń z zabezpieczenia społecznego w ogóle, a jedynie zmniejszają je do poziomu średnich świadczeń pobieranych przez większość osób wykonujących przed 1990 r. pracę w ramach powszechnego systemu zabezpieczenia społecznego (art. 15c ust. 3 ustawy). To w celu pełniejszej realizacji zamiaru pozbawienia byłych funkcjonariuszy reżimu komunistycznego przywilejów, należnych im niesłusznie ze względu na świadome uczestniczenie w aparacie bezpieczeństwa państwa totalitarnego. Jednocześnie ustawa zaopatrzeniowa zawiera przepisy pozwalające na ograniczenie limitowania świadczeń wobec osób, które pozostając na służbie totalitarnego państwa, w praktyce działały na rzecz niepodległości Państwa Polskiego, jak również tych, które będąc zatrudnionymi w służbach przez krótki okres w PRL, następnie swą ofiarną służbą w wolnej Polsce niejako odkupiły winę polegającą na wcześniejszym uczestniczeniu w reżimie totalitarnym (art. 8a ust. 1). Wobec uchylenia przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie decyzji MSWiA z dnia 1 grudnia 2020 r. kwestia ta pozostaje dla ubezpieczonego otwarta, gdyż Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji ma umocowanie w art. 8a ustawy zaopatrzeniowej, aby z uwagi na krótkotrwałość służby ubezpieczonego przed dniem 31 lipca 1990 r. oraz rzetelne wykonywanie zadań i obowiązków po dniu 12 września 1989 r. w szczególności z narażeniem zdrowia i życia wyłączyć stosowanie art. 15c, art. 22a i art. 24a tej ustawy. W ocenie Sądu Apelacyjnego zeznania ubezpieczonego

odnośnie do samej jego pracy należało natomiast oceniać z dużą ostrożnością, zważywszy na jego zainteresowanie korzystnym dla siebie rozstrzygnięciem. Ubezpieczony zeznał, że zajmował się „ochroną radiowywiadowczą na terytorium kraju w zakresie namierzania stacji obcych wywiadów. Tymczasem z dokumentu pt. „Szczegółowy zakres działania Samodzielnej Stacji „P” WUSW w S.” z dnia 23 czerwca 1986 r. wynika, że do zadań referenta należało w szczególności „prowadzenie namiarów radiowych według otrzymywanych poleceń z krajowych stanowisk nasłuchu radiowego, prowadzenie namiarów radiowych wg otrzymywanych poleceń ze współpracujących służb RKW włączonych do odpowiedniej goniobazy”, co w żaden sposób nie wskazuje, że zadania ubezpieczonego ograniczały się jedynie do działań związanych z wywiadem wojskowym. Nie można też pomijać charakteru formacji, w której ubezpieczony służył dobrowolnie i z zaangażowaniem, która była ważnym elementem w systemie organów bezpieczeństwa, stworzonym głównie w celu ochrony totalitarnego reżimu narzuconego Polsce w 1944 r., a jej działalność do 1990 r. wiązała się z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego. Jednostki, w których służbę pełnił ubezpieczony służyły także zachowaniu radzieckiej dominacji na terenie Państwa Polskiego wyrażającej się w sprawowaniu rządów przez partię komunistyczną i braku demokratycznego systemu politycznego, jak również w narzucaniu ideologii marksizmu-leninizmu we wszystkich obszarach życia społecznego. Ubezpieczony służbę w tych jednostkach pełnił dobrowolnie, realizując obowiązki przypisane do stanowisk, które mieściły się w danej strukturze. Istota działań tych właśnie jednostek służyła utrzymywaniu reżimu totalitarnego. Z cytowanych zakresów działania jednostki wynikało, że ubezpieczony zapewniał nasłuch i łączność szyfrową, potrzebną do działań operacyjnych prowadzonych przez wszystkie służby, a zatem i tych, które walczyły z wszelkimi przejawami wolnościowymi sprzeciwiającymi się ówczesnemu reżimowi totalitarnemu. W świetle dostępnego materiału dowodowego oraz mając na uwadze, że według uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28), kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie

indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka, Sąd Apelacyjny uznał, że ubezpieczony jako referent techniki operacyjnej zapewniał prawidłowe funkcjonowanie służby bezpieczeństwa, która powołana została między innymi do zwalczania wszelkich przejawów wolnościowych w komunistycznej Polsce.

Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 lutego 2010 r., K 6/09 (Dz.U. z 2010 r. Nr 36, poz. 240), ustawodawca jest uprawniony do wprowadzenia regulacji obniżających w racjonalnie miarkowany sposób świadczenia emerytalnego za okres służby w organach bezpieczeństwa publicznego, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 1632). Biorąc pod uwagę, że nadal mniej korzystne jest uregulowanie uprawnień emerytalno-rentowych ofiar systemu represji politycznych stosowanych przez organy bezpieczeństwa państwa totalitarnego, należy uznać, że przyjęcie „zerowego” wskaźnika podstawy wymiaru za okresy świadomej służby na rzecz totalitarnego państwa tj. w organach bezpieczeństwa państwa stosujących totalitarną przemoc polityczną, represje polityczne, jest społecznie sprawiedliwe. W konsekwencji, zdaniem Sądu Apelacyjnego, organ emerytalny prawidłowo zastosował art. 15c ustawy zaopatrzeniowej do spornego okresu, zważywszy, że pozostały okres służby ubezpieczonego nadal objęty jest bardzo korzystną regulacją art. 15 ust. 1 pkt 1 tej ustawy polegającą na tym, że świadczenie emerytalne wzrasta o 2,6% wymiaru za każdy dalszy rok służby.

Ubezpieczony zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości skargą kasacyjną, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, a w każdym przypadku o zasądzenie od organu emerytalnego na jego rzecz kosztów postępowania wszczętego wniesieniem skargi kasacyjnej według norm przepisanych.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, przez ich błędną wykładnię, zastosowanie i w przyjęcie, że skarżący pełnił służbę na rzecz totalitarnego Państwa;

2) art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej, przez jego zastosowanie, podczas gdy skarżący nie pełnił służby na rzecz totalitarnego państwa; 3) art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej, przez jego zastosowanie, podczas gdy jest on sprzeczny z zawartymi w art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP zasadą demokratycznego państwa prawnego i zasadą proporcjonalności a także naruszenie przepisu postępowania mającego wpływ na wynik sprawy, to jest art. 367 § 1 pkt 3 k.p.c., przez wydanie wyroku przez Sąd Apelacyjny w składzie jednoosobowym, a nie trzyosobowym, przez co zachodzą podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania w sprawie.

Według skarżącego skarga jest oczywiście uzasadniona, mając na względzie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22 (OSNP 2023 nr 9, poz. 104), w którym przyjęto, że przepis art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej z uwagi na jego niezgodność z art. 2, art. 32 ust. 1 i 2, art. 64 ust. 1, 2 i 3 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, nie może kształtować sytuacji prawnej funkcjonariusza.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skargę kasacyjną należy uznać za zasadną w stopniu uprawniającym Sąd Najwyższy do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, mimo iż nie wszystkie zarzuty skargi zasługiwały na uwzględnienie.

Na podstawie art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw z tym, że w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania.

Wobec tego w pierwszej kolejności należało rozważyć zarzut naruszenia prawa procesowego, który jest zarzutem najdalej idącym, zmierza bowiem do wykazania nieważności postępowania w sprawie i sprowadza się do naruszenia zaskarżonym wyrokiem art. 367 § 3 k.p.c. przy zastosowaniu art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 2095 ze zm. dalej jako ustawa COVID-19). Skarżący posiada wiedzę, co zresztą wyraża w uzasadnieniu podstaw skargi, że zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów z dnia 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22

(OSNP 2023 nr 10, poz. 104) rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Sąd Najwyższy postanowił nadać uchwale moc zasady prawnej i ustalił, że przyjęta w niej wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. Istotne jest jednak to, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia 26 kwietnia 2023 r. i wiąże z oceną skutków orzeczeń wydanych po tym dniu w składach jednoosobowych, gdy w świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2023 r., III USK 18/23, LEX nr 3590558).

Tym samym wydanie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie ukształtowanym na podstawie art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, do dnia 26 kwietnia 2023 r. włącznie, nie może stanowić samoistnej podstawy stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c. (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2024 r., II CSKP 488/22, LEX nr 3790286; z dnia 20 marca 2024 r., II CSKP 2164/22, LEX nr 3695750; z dnia 13 grudnia 2023 r., III PSKP 14/23, OSNP 2024 nr 7, poz. 70 czy postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2024 r., I CSK 6308/22, LEX nr 3724556 i z dnia 2 sierpnia 2023 r., III USK 18/23). W związku z tą jednolitą linią orzeczniczą należało przyjąć, że w niniejszej sprawie nie zaszła nieważność postępowania przed Sądem Apelacyjnym, bowiem zaskarżony w tej sprawie wyrok zapadł w dniu 9 marca 2023 r.

Przechodząc do oceny zarzutów naruszenia prawa materialnego podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy wypracował już jednolite stanowisko w przedmiocie wykładni i stosowania przepisów ustawy zaopatrzeniowej zarówno co do kwalifikacji służby jako służby w organach totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ust. 1 tej ustawy, jak i co do zawartych w tej ustawie w art. 15c mechanizmów korygujących wysokość emerytury (zob. m.in. wyroki: z dnia 10 grudnia 2024 r., III USKP 107/23, LEX nr 3811307; z dnia 10 grudnia 2024 r., III USKP 143/23, LEX nr 3801333; z dnia 16 października 2024 r., III USKP 139/23, LEX nr 3768911; z dnia 24 lipca 2024 r., III USKP 100/23, LEX nr 3739027; z dnia 10 lipca 2024 r., I USKP 15/24, LEX nr

3732558; z dnia 4 czerwca 2024 r., I USKP 20/24, LEX nr 3723314; z dnia 15 maja 2024 r., II USKP 115/23, LEX nr. 3822196; z dnia 14 maja 2024 r., II USKP 33/24, LEX nr 3713570; z dnia 25 kwietnia 2024 r., III USKP 43/23, LEX nr 3708957; z dnia 27 marca 2024 r., I USKP 118/23, LEX nr 3699997; z dnia 6 marca 2024 r., I USKP 98/23, LEX nr 3690864; z dnia 13 lutego 2024 r., I USKP 110/23, LEX nr 3670464; z dnia 6 lutego 2024 r., I USKP 114/23, LEX nr 3668529; z dnia 16 stycznia 2024 r., I USKP 63/23, LEX nr 3656105; z dnia 9 stycznia 2024 r., III USKP 102/23, LEX nr 3652059; z dnia 30 listopada 2023 r., III USKP 65/23, OSNP 2024 nr 6, poz. 67 i III USKP 79/23, LEX nr 3689950; z dnia 12 października 2023 r., III USKP 48/23, LEX nr 3614535; z dnia 24 maja 2023 r., II USKP 40/23, LEX nr 3568174; z dnia 17 maja 2023 r., I USKP 63/22, OSNP 2024 nr 1, poz. 9 z glosą W. Witaszko, OSP 2025 nr 2, poz. 17; z dnia 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22, OSNP 2023 nr 11 poz. 126; z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22).

I tak w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28), Sąd Najwyższy stwierdził, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Dalej w uchwale tej wskazano, że zwrot „na rzecz” jest terminem kierunkowym, pozwalającym oceniać zjawisko z perspektywy interesu (korzyści) adresata działania (tu: państwa totalitarnego). Stąd zrównanie statusu osób – przez jednolite obniżenie świadczenia z zabezpieczenia społecznego – które kierowały organami państwa totalitarnego, angażowały się w realizację zadań i funkcji państwa totalitarnego, nękały swych obywateli także na innym polu niż styk szeroko rozumianego prawa karnego, a więc tych podmiotów, których ocena jest zdecydowanie aksjologicznie negatywna, z osobami, których postawa nie pozostawała w bezpośredniej opozycji do zadań i funkcji tego państwa, lecz sprowadzała się do czynności akceptowalnych i wykonywanych w każdym państwie, także demokratycznym, bez skojarzeń prowadzących do ujemnych ocen, nie może być dokonane za pomocą tych samych parametrów. W wyrokach z dnia 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22 oraz z dnia 10 lipca 2024 r., I USKP 15/24, Sąd Najwyższy, odwołując się do motywów uchwały III UZP 1/20 uznał, że stwierdzenie pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa

w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji IPN (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu (art. 13b ust. 1 w związku z art. 13a ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej). Stąd nie można zaaprobować stanowiska, że w każdym przypadku kryterium pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej spełnione jest już tylko w przypadku formalnej przynależności do wymienionych w nim służb. Ustalenia faktyczne i interpretacje prawne IPN nie mogą wiązać sądu, do którego wyłącznej kompetencji (kognicji) należy ustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa do emerytury policyjnej i jej wysokości oraz odpowiednia kwalifikacja prawna (subsumcja) ustalonych faktów. Informacja o przebiegu służby jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 k.p.c., ale przeciwko niemu mogą być przeprowadzane przeciwdowody. Przy dokonywaniu oceny prawnej służby z perspektywy art. 13b ustawy zaopatrzeniowej bierze się pod uwagę przede wszystkim formację, w której pełniona była służba, a także zajmowane stanowisko, stopień służbowy oraz przebieg służby. Określenie formacji/institucji (z uwzględnieniem jednostek wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej) ma istotne znaczenie z uwagi na to, że zakres i przedmiot ich działalności może *prima facie* potwierdzać, że były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku - funkcjonariusze służący w danej jednostce organizacyjnej, stanowiący jej strukturę, bez której niemożliwe byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań. W wyroku z dnia 9 stycznia 2024 r., III USKP 102/23, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że nawet brak po stronie ubezpieczonego indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka, samoistnie nie wyklucza takiej kwalifikacji. Skoro art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej łączy służbę na rzecz totalitarnego państwa z samym podjęciem służby w instytucjach i formacjach w tym przepisie wymienionych, to istnieje domniemanie faktyczne (wynikające z informacji o przebiegu służby

potwierdzającej służbę w tych jednostkach), że służba w nich była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Domniemanie to może być obalone w procesie cywilnym.

Nie jest jednak tak, że to na organie rentowym ciąży obowiązek udowodnienia (art. 6 k.c. w związku z art. 232 zdanie pierwsze k.p.c.), że dany funkcjonariusz uczestniczył w łamaniu praw człowieka i obywatela. W sytuacji, gdy potwierdzona zostaje służba w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, to ciężar dowodu przechodzi na ubezpieczonego. Tak też przyjął Sąd Najwyższy w uchwale III UZP 1/20, w której stwierdzono, że w razie stosowanego zarzutu przeciwko osnowie tej informacji, sąd będzie zobowiązany do rekonstrukcji przebiegu służby w konkretnym przypadku (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 listopada 2023 r., III USKP 65/23), ale ciężar dowodu będzie wówczas spoczywał nie na organie emerytalnym, ale na ubezpieczonym.

Sąd Najwyższy wypracował też jednolite stanowisko odnośnie do wykładni art. 15c ustawy zaopatrzeniowej. W wyroku z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22, do którego odwołuje się także skarżący w skardze kasacyjnej, po raz pierwszy zaprezentowano pogląd, że stwierdzenie pełnienia służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, jest tylko jednym z dwóch mechanizmów korygujących wysokość emerytur funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że prawodawca wprowadził do ustawy zaopatrzeniowej dwa mechanizmy korygujące wysokość emerytur funkcjonariuszy pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa.

Pierwszy z nich „zeruje” tak zwane kwalifikowane lata służby. Drugi zaś obniża wysokość świadczenia do przeciętnej emerytury przysługującej w powszechnym systemie ubezpieczenia. W odniesieniu do pierwszego z wymienionych mechanizmów Sąd Najwyższy przyjął, że „wyzerowanie lat służby” (art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej) jest środkiem proporcjonalnym w stosunku do funkcjonariuszy, których lata służby przypadły przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. Co prawda jest to rozwiązanie „okrutne” i „nieefektywne funkcjonalnie”, jednak nie pozostaje w sprzeczności z przepisami Konstytucji RP. Zgodnie z zamysłem „wyzerowania” lat służby, każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa traktowany jest jako nieistniejący, czyli nie ma żadnego wpływu na wysokość świadczenia. Sprawia to, że im więcej takich „pustych” lat, tym wysokość świadczenia

szybciej zbliża się do wysokości najniższej emerytury - gwarantowanej przez art. 18 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej. W przeciwieństwie do rozwiązania przyjętego w art. 15c ust. 3 tej ustawy, „wyzerowanie lat służby” godzi w funkcjonariuszy, których lata służby przypadają przed zmianami zapoczątkowanymi w 1989 r. Dotkliwość tego rozwiązania jest proporcjonalna. W rezultacie, rozwiązanie to - przez swoją proporcjonalność - wpisuje się w cel promowany przez ustawodawcę. Skutecznie obniża emerytury „osób służących na rzecz totalitarnego państwa”. W pewnym sensie dostrzegalna jest również adekwatność tego rozwiązania względem przyświecającego ustawodawcy zamysłu. Wzorzec wpisany w art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej skutecznie zrównuje emerytury policyjne do - lub nawet poniżej - wysokości świadczeń pobieranych przez obywateli prześladowanych przed 1990 r. Dlatego krytyczna ocena art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej nie prowadzi do uznania niezgodności tego przepisu z Konstytucją RP, ponieważ nie ma możliwości jednoznacznego zakwalifikowania tego przepisu jako pozostającego w opozycji do wzorców wynikających z Konstytucji RP, zwłaszcza zaś jej art. 2.

W podobnym tonie wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 maja 2024 r., I USKP 82/23 (LEX nr 3713955), przyjmując, że „wyzerowanie” lat służby na rzecz totalitarnego państwa nie jest rozwiązaniem naruszającym art. 32 ust. 1 Konstytucji RP (zasada równości wobec prawa) oraz art. 32 ust. 2 Konstytucji RP (zakaz dyskryminacji). Ważenie interesu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy art. 15c ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej (zniesienie nieuzasadnionych przywilejów wynikających z godnej potępienia służby na rzecz totalitarnego państwa) i interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych, nie prowadzi zatem do wniosku o oczywistej sprzeczności tych norm ze standardami konstytucyjnymi wskazanymi w podstawach kasacyjnych. Nie można także pominąć, że w wyroku z dnia 12 września 2023 r., III USKP 52/23 (OSNP 2024 nr 7, poz. 73), Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że zasada *ne bis in idem* z art. 4 Protokołu Nr 7 sporządzonego dnia 22 listopada 1984 r. w Strasburgu do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364) nie ma zastosowania do oceny dopuszczalności ponownego obniżenia wysokości świadczeń funkcjonariuszy pełniących „służbę na rzecz totalitarnego państwa” na podstawie art. 15c ust. 1 pkt 1 ustawy

zaopatrzeniowej (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 lutego 2024 r., I USKP 75/23, LEX nr 3688568), zaś w wyroku z dnia 10 lipca 2024 r., I USKP 15/24, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że sprawa o wysokość emerytury lub renty z systemu zaopatrzeniowego nie jest objęta jako taka i co do zasady zakresem normowania prawa unijnego. W sprawie takiej nie stosuje się również przepisów prawa polskiego, które wykonywałyby prawo unijne, a zatem nie ma podstaw do stosowania Karty Praw Podstawowych.

W odniesieniu do drugiego z wymienionych mechanizmów obniżania świadczeń przewidzianych w ustawie zaopatrzeniowej Sąd Najwyższy przyjmuje zaś, że art. 15c ust. 3 tej ustawy zawiera mechanizm swoistej „gilotyny” obniżającej wysokość świadczeń tych funkcjonariuszy, którzy pomyślnie przeszli weryfikację w 1990 r. i w kolejnych latach służyli wolnej Polsce. Obniżenie świadczenia do pułapu przeciętnej emerytury (art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej), gdy wysokość „ponad” ten wskaźnik została wypracowana po 1990 r.: a) w sposób oczywisty narusza art. 32 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji RP; b) godzi w art. 64 ust. 1, 2 i 3 Konstytucji RP; c) narusza prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP; d) narusza art. 2 Konstytucji RP. Przemawia to za odmową zastosowania art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej. W wyroku II USKP 120/22 Sąd Najwyższy uwzględnił, że przewidziane tym drugim mechanizmem limitowanie wysokości świadczenia pułapem „przeciętnej emerytury” w większości przypadków doprowadzi do efektu, zgodnie z którym mechanizm „stażowy” z art. 15c ust. 1 i 2 ustawy nie będzie miał żadnego znaczenia (zob. też wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 maja 2023 r., I USKP 63/22; z dnia 24 maja 2023 r., II USKP 40/23; z dnia 30 listopada 2023 r., III USKP 79/23; z dnia 15 maja 2024 r., I USKP 100/23). Z kolei w wyroku z dnia 20 listopada 2024 r., II USKP 154/23 (LEX nr 3814244) Sąd Najwyższy stwierdził, że rozwiązanie określone w art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej może być ocenione jako naruszające art. 32 ust. 1 ust. 2 Konstytucji RP. Jeśli potraktować prawo do określonej wysokości emerytury w kategorii „prawa do własności”, co wydaje się uzasadnione, to wskazany efekt art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej godzi również w art. 64 ust. 1-3 Konstytucji RP. O ile można się zastanawiać, czy wzorzec „sprawiedliwości społecznej” jest realizowany w przypadku pomysłu „zerowania” podstawy wymiaru (określonego w art. 15c ust. 1

pkt 1), co ma służyć zrównaniu wysokości emerytur funkcjonariuszy i osób represjonowanych przez totalitarne państwo, to z pewnością ze „sprawiedliwością” nie ma nic wspólnego obniżanie świadczenia do pułapu przeciętnej emerytur, gdy wysokość „ponad” ten wskaźnik została wypracowana poza służbą zaklasyfikowaną zgodnie z art. 13b tej ustawy.

W realiach rozpoznawanej sprawy należy zauważyć, że wskazanym przez IPN jako okres służby skarżącego na rzecz totalitarnego państwa jest okres od dnia 16 sierpnia 1987 r. do dnia 31 lipca 1990 r. w którym skarżący został przyjęty do SB i mianowany funkcjonariuszem na stanowisko referenta techniki operacyjnej Wydziału RKW SB WUSW w S.. Jak wynika z poczynionych w sprawie ustaleń jako referent techniki operacyjnej zapewniał on prawidłowe funkcjonowanie służby bezpieczeństwa, która powołana została między innymi do zwalczania wszelkich przejawów wolnościowych w komunistycznej Polsce. W dniach od 29 lutego do 30 marca 1988 r. skarżący odbył przeszkolenie na kurs „0” dla nowoprzyjętych funkcjonariuszy SB – było to szkolenie operacyjno-polityczne, na którym poruszano kwestie związane z: „1. organizacją resortu, kompetencjami i zainteresowaniami operacyjnymi poszczególnych jego pionów; 2. metodami, środkami i formami pracy operacyjnej; 3. problematyką prawną - odnoszącą się zarówno do działań prowadzonych przez SB, jak i praw i obowiązków samych funkcjonariuszy”. Przeszkolenie z zakresu pracy operacyjnej dowodzi, że jeśli przed przyjęciem do służby funkcjonariusz jeszcze nie miał świadomości co do specyfiki i charakteru pracy w SB, po odbyciu szkolenia „0” bezspornie tę świadomość nabywał.

W uzasadnieniu wyroków z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22 oraz z dnia 13 lutego 2024 r., I USKP 110/23, Sąd Najwyższy wypuklił, że „totalitaryzm” jako cecha określonego państwa jest wypadkową indywidualnych działań łamiących podstawowe prawa i wolności, ale również realizuje się w „kooperatywnych działaniach” ludzi skupionych w instytucjach, których zadaniem jest ograniczanie praw i wolności obywateli. Określenie formacji/instytucji (z uwzględnieniem jednostek wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej) ma istotne znaczenie z uwagi na to, że zakres i przedmiot ich działalności może *prima facie* potwierdzać, że były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku

- funkcjonariusze służący w danej jednostce organizacyjnej, stanowiący jej strukturę, bez której niemożliwe byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań. Nawet brak po stronie funkcjonariusza indywidualnych działań bezpośrednio zmierzających do naruszania podstawowych praw i wolności człowieka, samoistnie nie wyklucza zatem takiej kwalifikacji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2023 r., III USK 246/22, LEX nr 366247 czy wyrok z dnia 30 listopada 2023 r., III USKP 65/23). Dla oceny służby, o której mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, może też być brana motywacja podjęcia służby w określonej instytucji i formacji (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 sierpnia 2024 r., I USKP 55/24, LEX nr 3748683; z dnia 8 lutego 2023 r., I USKP 86/22, LEX nr 3521518). A zatem nie ma racji skarżący zarzucając, że sporny okres nie może być kwalifikowany jako służba na rzecz totalitarnego państwa.

Przy ustalaniu wysokości emerytury skarżącego nie można jednak pominąć, że skarżący przepracował po lipcu 1990 r. prawie 25 lat, ponieważ został zwolniony ze służby z dniem 31 maja 2015 r. Tymczasem zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, emerytura policyjna przysługuje funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby, który w dniu zwolnienia posiada 15 lat służby w Policji, wliczając w to okresy równorzędne, które zostały wymienione w art. 13 tej ustawy. Oznacza to, że podstawowego przywileju emerytalnego polegającego na możliwości przejścia na emeryturę po 15 latach służby ze świadczeniem wynoszącym co najmniej 40% podstawy jego wymiaru skarżący mógł nabyć już z tytułu służby, która nie była oceniana jako służba na rzecz totalitarnego państwa. Ten aspekt uwypuklił Sąd Najwyższy w cytowanych powyżej orzeczeniach, podkreślając, że art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej ma właściwości represywne. Karze finansowo za pełnienie służby na rzecz totalitarnego państwa tych, którzy relatywnie najkrócej służyli totalitarnemu państwu. Dlatego art. 15c ust. 3 ustawy zaopatrzeniowej z uwagi na jego niezgodność z art. 2, art. 32 ust. 1 i ust. 2, art. 64 ust. 1-3 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji RP nie może kształtować sytuacji prawnej skarżącego odnośnie do wysokości przysługującej mu emerytury, czego nie dostrzegł w rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

[SOP]